

Rechterlijke bevoegdheid - Spanje

INHOUDSOPGAVE

- 1 Moet ik mij wenden tot een gewone rechtbank of tot een gespecialiseerde rechtbank (bijvoorbeeld een arbeidsrechtbank)?
- 2 Als de gewone rechtbanken bevoegd zijn (dus als dit de rechtbanken zijn die bevoegd zijn voor dergelijke zaken), hoe kan ik dan te weten komen welke van die rechtbanken bevoegd is voor mijn zaak?
 - 2.1 Is er een onderscheid tussen lagere en hogere gewone burgerlijke rechtbanken (bijvoorbeeld districtsrechtbanken als lagere rechtbanken en regionale rechtbanken als hogere rechtbanken), en zo ja, welke is dan bevoegd voor mijn zaak?
 - 2.2 Territoriale bevoegdheid (is de rechtbank van stad A of van stad B bevoegd voor mijn zaak?)
 - 2.2.1 De basisregel voor de territoriale bevoegdheid
 - 2.2.2 Uitzonderingen op de basisregel
 - 2.2.2.1 Wanneer mag ik kiezen tussen de rechtbank van de woonplaats van de verweerder (aangewezen door de basisregel) en een andere rechtbank?
 - 2.2.2.2 Wanneer moet ik kiezen voor een andere rechtbank dan die van de woonplaats van de verweerder (aangewezen door de basisregel)?
 - 2.2.2.3 Mogen de partijen zelf een rechtbank aanwijzen die normaal gezien niet bevoegd zou zijn?
- 3 Als een gespecialiseerde rechtbank bevoegd is, hoe kan ik dan te weten komen tot welke rechtbank ik mij moet wenden?

1 Moet ik mij wenden tot een gewone rechtbank of tot een gespecialiseerde rechtbank (bijvoorbeeld een arbeidsrechtbank)?

Het beginsel dat ten grondslag ligt aan de organisatie van de rechtbanken in Spanje is dat van de eenheid van rechtspraak. De enige uitzonderingen hierop zijn militaire rechtspraak in tijden van oorlog en staat van beleg, en het grondwettelijk hof (*Tribunal Constitucional*) als de ultieme hoeder van de grondrechten en openbare vrijheden naar aanleiding van een verzoek tot handhaving van de grondrechten en fundamentele vrijheden (*recurso de amparo*).

De bevoegdheid is echter verdeeld over vier soorten rechtbanken: burgerlijke rechtbanken, strafrechtbanken, rechtbanken voor administratiefrechtelijke geschillen en rechtbanken voor sociale zaken.

De hoeksteen van de burgerlijke rechtbanken is de rechtbank van eerste aanleg (*Juzgado de Primera Instancia*), die burgerlijke geschillen in eerste aanleg behandelt alsmede procedures die niet uitdrukkelijk aan een andere rechtbank zijn toegewezen. De rechtbank van eerste aanleg kan dus worden omschreven als de gewone rechtbank.

De civiele kamer omvat de familierechtbanken (*Juzgados de Familia*), die rechtbanken van eerste aanleg zijn. Als familierechtbanken beschikbaar zijn (doorgaans in de grotere bevolkingscentra), staan zij in voor de behandeling van familierechtelijke geschillen in verband met nietigverklaring van het huwelijk, scheiding van tafel en bed, echtscheiding, ouder-kindrelaties en de bescherming van mensen met een beperking. Als tegen een van de partijen een strafrechtelijke procedure wordt aangespannen bij een rechtbank die zaken in verband met geweld tegen vrouwen behandelt (*Juzgado de Violencia sobre la Mujer*), is die rechtbank ook voor deze civiele procedure bevoegd.

De burgerlijke kamer omvat ook de gespecialiseerde handelsrechtbanken (*Juzgados de lo Mercantil*) en de rechtbanken voor het Gemeenschapsmerk (*Juzgados de Marca Comunitaria*).

De rechtbanken voor sociale zaken (*Juzgados de lo Social*) zijn verantwoordelijk voor de behandeling van arbeidsrechtelijke zaken. Deze omvatten individuele geschillen tussen werknemers en werkgevers over arbeidsovereenkomsten, geschillen over collectieve onderhandelingen, socialezekerheidsvorderingen en vorderingen tegen de staat in verband met zijn arbeidsrechtelijke verantwoordelijkheden.

De strafrechtbanken zijn verantwoordelijk voor de behandeling van strafzaken.

Kenmerkend voor het Spaanse recht is dat civiele procedures die voortvloeien uit strafbare feiten, kunnen worden samengevoegd met de strafrechtelijke procedure. In deze gevallen beslist de strafrechter over de hoogte van de schadevergoeding die in verband met het misdrijf verschuldigd is. Als de benadeelde geen burgerlijke vordering instelt, zal het Openbaar Ministerie deze namens hem instellen, tenzij de benadeelde uitdrukkelijk afstand heeft gedaan van het recht om in de strafzaak een vordering in te stellen.

Ten slotte houden de rechtbanken voor administratiefrechtelijke geschillen toezicht op de wettigheid van de acties van overheidsinstanties en behandelen zij tegen die instanties ingestelde financiële vorderingen.

2 Als de gewone rechtbanken bevoegd zijn (dus als dit de rechtbanken zijn die bevoegd zijn voor dergelijke zaken), hoe kan ik dan te weten komen welke van die rechtbanken bevoegd is voor mijn zaak?

Zie de antwoorden hieronder.

2.1 Is er een onderscheid tussen lagere en hogere gewone burgerlijke rechtbanken (bijvoorbeeld districtsrechtbanken als lagere rechtbanken en regionale rechtbanken als hogere rechtbanken), en zo ja, welke is dan bevoegd voor mijn zaak?

In Spanje wordt er geen onderscheid gemaakt tussen de verschillende rechtbanken van eerste aanleg wat betreft het bedrag van de vorderingen of de ernst van de zaken die zij kunnen behandelen, en geen enkele rechtbank van eerste aanleg behandelt beroepsprocedures tegen uitspraken van andere rechtbanken van eerste aanleg. Civiele beroepsprocedures worden altijd behandeld in de provinciale rechtbanken (*Audiencias Provinciales*).

2.2 Territoriale bevoegdheid (is de rechtbank van stad A of van stad B bevoegd voor mijn zaak?)

Voor gerechtelijke doeleinden is Spanje geografisch verdeeld in gemeenten, districten, provincies en autonome gemeenschappen. Een district is een territoriale eenheid die bestaat uit een of meer aangrenzende gemeenten binnen dezelfde provincie. Het is de belangrijkste territoriale indeling, omdat het gaat om het gebied waarin een rechtbank van eerste aanleg bevoegd is. (Details zijn te vinden op de website van het ministerie van Justitie op mjusticia.gob.es.)

Indien dat nodig is om een groot aantal zaken te kunnen behandelen, is er meer dan één rechtbank van hetzelfde type. Dit is tegenwoordig in de meeste steden het geval. De rechtbanken worden doorlopend genummerd volgens de datum van oprichting.

In principe hebben al deze rechtbanken dezelfde bevoegdheid en wordt het werk verdeeld volgens interne toewijzingsregels van de overheid. In sommige omstandigheden kunnen de toewijzingsregels echter worden gebruikt om verschillende soorten zaken toe te wijzen aan verschillende rechtbanken binnen hetzelfde district.

2.2.1 De basisregel voor de territoriale bevoegdheid

Bij gebreke van een overeenkomst of dwingende regels is de basisregel dat de bevoegdheid ligt bij de rechtbank van eerste aanleg van het district waar de verweerder zijn woonplaats of, bij gebreke daarvan, zijn verblijfplaats heeft. Als de verweerder geen woonplaats of verblijfplaats in Spanje heeft, is de bevoegde rechtbank de rechtbank van eerste aanleg voor het district waar de verweerder zich bevindt of het laatst verbleef. Indien geen van deze criteria van toepassing is, kan de eiser de vordering instellen bij de rechtbank van eerste aanleg van het district waar hij zijn woonplaats heeft.

In dit verband geldt het volgende:

- Vorderingen tegen ondernemers en beroepsbeoefenaren die worden ingesteld in verband met hun bedrijfs- of beroepsactiviteiten kunnen naar keuze van de eiser ook worden ingesteld in elk van de plaatsen waar zij hun activiteiten uitoefenen.
- Vorderingen tegen rechtspersonen kunnen ook worden ingesteld in de plaats waar de situatie of rechtsverhouding die het voorwerp van de vordering uitmaakt, zich heeft voorgedaan of rechtsgevolgen zal hebben, mits de rechtspersoon daar een vestiging of vertegenwoordiger heeft.

2.2.2 Uitzonderingen op de basisregel

2.2.2.1 Wanneer mag ik kiezen tussen de rechtbank van de woonplaats van de verweerder (aangewezen door de basisregel) en een andere rechtbank?

Het huidige Spaanse procesrechtelijke stelsel laat de keuze van territoriale bevoegdheid meestal niet over aan de eiser. Dit gebeurt alleen in de volgende gevallen:

- Zakelijke rechtsvorderingen in verband met onroerend goed waarbij ofwel meerdere eigendommen ofwel één eigendom betrokken zijn/is, gelegen in verschillende districten. In deze gevallen kunnen de eisers ervoor kiezen om de rechtsvordering aanhangig te maken in om het even welk district dat bevoegd is.
- Vorderingen om de indiening en goedkeuring te eisen van rekeningen van degenen die verantwoordelijk zijn voor het beheer van de bezittingen van een andere partij, indien de plaats waar de rekeningen moeten worden ingediend niet is vastgesteld. In deze gevallen kunnen eisers kiezen tussen de woonplaats van de verweerder en de plaats waar de bezittingen worden beheerd.
- Erfrechtelijke geschillen: eisers kunnen kiezen tussen de rechtbanken van de laatste woonplaats van de overledene in Spanje en de rechtbanken waar het grootste deel van de nalatenschap zich bevindt.
- Vorderingen met betrekking tot intellectuele eigendom: eisers kunnen kiezen tussen de plaats waar de inbreuk heeft plaatsgevonden, de plaats waar er voorlopig bewijsmateriaal is dat de inbreuk heeft plaatsgevonden en de plaats waar er onrechtmatige kopieën zijn.
- Zaken betreffende oneerlijke concurrentie indien de verweerder geen vestiging, woonplaats of verblijfplaats in Spanje heeft. In deze gevallen kunnen eisers kiezen tussen de plaats waar de oneerlijke concurrentie heeft plaatsgevonden en de plaats waar de gevolgen ervan voelbaar zijn.
- Vorderingen die uitsluitend betrekking hebben op de voogdij over minderjarigen of alimentatievorderingen die de ene ouder tegen de andere heeft ingesteld namens minderjarigen, indien beide ouders in verschillende rechtsgebieden wonen. In deze gevallen kunnen de eisers kiezen tussen de rechtbank van de woonplaats van de verweerder en de rechtbank van de woonplaats van het kind.
- Over het algemeen kunnen vorderingen betreffende de uitoefening van individuele consumenten- of gebruikersrechten worden behandeld door de rechtbank van de woonplaats van de consument, gebruiker of verweerder, naar diens keuze.

2.2.2.2 Wanneer moet ik kiezen voor een andere rechtbank dan die van de woonplaats van de verweerder (aangewezen door de basisregel)?

In de volgende gevallen zijn er dwingende regels die voorschrijven dat de eiser zich tot een andere rechtbank dan die van de woonplaats van de verweerder moet wenden. In deze gevallen kunnen de partijen er niet voor kiezen om zich expliciet of impliciet aan de bevoegdheid van een bepaalde rechtbank te onderwerpen:

- Zakelijke rechten of rechten om huur te ontvangen met betrekking tot onroerend goed en zaken in verband met horizontaal eigendom (*propiedad horizontal*): de bevoegdheid ligt bij de rechtbanken van het district waar het onroerend goed gelegen is.
- Erfrechtelijke zaken: de bevoegdheid wordt bepaald door de plaats waar de overledene voor het laatst in Spanje woonachtig was of door de plaats waar het grootste deel van de nalatenschap zich bevindt, naar keuze van de eiser.
- Zaken die verband houden met hulp aan of vertegenwoordiging van personen die niet handelingsbekwaam zijn: deze worden behandeld door de rechtbank van de plaats waar de betrokkene woont.
- Bescherming van grondrechten via de burgerlijke rechtbanken: deze zaken worden behandeld door de rechtbank van de woonplaats van de eiser of, indien de eiser geen woonplaats heeft in Spanje, door de rechtbank van de plaats waar de handeling waarmee inbreuk is gemaakt op het betrokken recht heeft plaatsgevonden.
- Vorderingen tot schadevergoeding in verband met het gebruik van motorvoertuigen: de rechtbank van de plaats waar de schade zich heeft voorgedaan, is bevoegd.
- Betwistingen van bedrijfsbeslissingen: de territoriale bevoegdheid wordt bepaald door de plaats waar de statutaire zetel van de vennootschap is gevestigd.
- Vorderingen tot verklaring voor recht dat bepaalde algemene contractvoorwaarden geen deel uitmaken van een overeenkomst of dat een clause nietig is: de rechtbank van de woonplaats van de eiser is bevoegd.
- Declaratoire vorderingen tot beëindiging of intrekking van standaardcontractvoorwaarden indien de verweerder geen vestiging of woonplaats in Spanje heeft: in deze gevallen is de rechtbank van de plaats waar het standaardcontract is gesloten bevoegd.
- Vorderingen tot beëindiging van standaardcontractvoorwaarden ter verdediging van de collectieve of gemeenschappelijke belangen van consumenten of gebruikers indien de verweerder geen vestiging of woonplaats in Spanje heeft: in deze gevallen is de rechtbank van de woonplaats van de eiser bevoegd.

- Vorderingen om een van de volgende (rechts)personen te dwingen zijn verplichtingen na te komen: een verzekeringsmaatschappij; iemand die persoonlijk eigendom in termijnen aan een andere persoon heeft verkocht, of die de aankoop van dat eigendom heeft gefinancierd; iemand die persoonlijk eigendom of diensten openbaar heeft aangeboden die door een andere persoon zijn aanvaard. In deze gevallen is de rechtbank van de woonplaats van de eiser bevoegd.
- Vorderingen van derden tot betwisting van beslag op goederen: de rechtbank van de woonplaats van de entiteit die de beslaglegging heeft bevolen, is bevoegd.
- Verzoeken om scheiding van tafel en bed, nietigverklaring van een huwelijk of echtscheiding: de bevoegdheid ligt bij de familierechtbank of, als er geen familierechtbank is, bij de rechtbank van eerste aanleg van de plaats waar de echtelijke woning gelegen is. Als er geen echtelijke woning is, is de rechtbank van de plaats van ofwel de laatste echtelijke woning ofwel de verblijfplaats van de andere echtgenoot bevoegd. Als geen van deze bestaat, is de rechtbank waar de betrokkene zijn woonplaats heeft bevoegd. Als een verzoek in onderlinge overeenstemming wordt ingediend, is de rechtbank van de plaats waar de laatste gedeelde woning of de woonplaats van een van beide echtgenoten gelegen is bevoegd.
- Vorderingen die uitsluitend betrekking hebben op de voogdij over minderjarigen of alimentatievorderingen die door de ene ouder tegen de andere zijn ingesteld namens minderjarigen: in deze gevallen ligt de bevoegdheid bij de rechtbank van de plaats waar de laatste gedeelde woning van de ouders gelegen is. Als de ouders in verschillende rechtsgebieden wonen, kan de eiser kiezen tussen de rechtbank waar de verweerder zijn woonplaats heeft en de rechtbank van de plaats waar het kind woont.

2.2.2.3 Mogen de partijen zelf een rechtbank aanwijzen die normaal gezien niet bevoegd zou zijn?

In het algemeen kan de territoriale bevoegdheid in Spanje worden gewijzigd, wat betekent dat justitiabelen zich uitdrukkelijk of stilzwijgend aan de rechtbanken van een bepaald district kunnen onderwerpen, mits de betrokken rechtbanken bevoegd zijn voor het onderwerp van de zaak.

Er is sprake van uitdrukkelijke onderwerping als de belanghebbende partijen een uitdrukkelijke overeenkomst sluiten waarin het specifieke district wordt vermeld aan de rechtbanken waarvan zij zich onderwerpen.

Er is sprake van stilzwijgende onderwerping in de volgende omstandigheden:

- In het geval van de eiser, door het enkele feit dat hij zich tot de rechtbanken van een bepaald district wendt en een vordering instelt die moet worden ingesteld, of een verzoek indient dat moet worden ingediend, bij de rechtbank die voor de behandeling daarvan bevoegd is.
- In het geval van de verweerder, als hij is verschenen en daarna een andere procedurestap heeft ondernomen dan het tijdig indienen van een verzoek in de juiste vorm om de bevoegdheid van de rechtbank te betwisten.

Indien na aanvang van de procedure wijzigingen plaatsvinden in de woonplaats van de partijen, de plaats waar het onderwerp van het geschil zich bevindt of het doel van de procedure, leidt dat niet tot een wijziging van de bevoegdheid, die wordt bepaald in overeenstemming met de situatie zoals die bij het begin van de procedure is bevestigd (*Perpetuatio Iurisdictio*).

Hierbij geldt echter het volgende:

Uitdrukkelijke onderwerping is niet toegestaan in standaardcontracten, contracten waarin een van de partijen algemene voorwaarden heeft opgelegd, of consumenten/gebruikersovereenkomsten. In deze gevallen is stilzwijgende onderwerping echter wel mogelijk.

Geen enkele vorm van onderwerping is mogelijk als in het recht dwingende regels inzake territoriale bevoegdheid zijn vastgelegd.

Geen enkele vorm van onderwerping is toegestaan in versnelde procedures, betalingsbevelprocedures of invorderingsprocedures.

3 Als een gespecialiseerde rechtbank bevoegd is, hoe kan ik dan te weten komen tot welke rechtbank ik mij moet wenden?

De gespecialiseerde rechtbanken in Spanje omvatten de hieronder genoemde rechtbanken.

De familierechtbanken, die rechtbanken van eerste aanleg zijn. Als familierechtbanken beschikbaar zijn (doorgaans in de grotere bevolkingscentra), zijn ze exclusief bevoegd voor familie zaken. In het bijzonder behandelen zij zaken betreffende:

- scheiding van tafel en bed, nietigverklaring van het huwelijk en echtscheiding; en
- de uitoefening van de ouderlijke verantwoordelijkheid voor minderjarigen.

De regels inzake territoriale bevoegdheid zijn dezelfde als die welke van toepassing zijn op de rechtbanken van eerste aanleg die familierechtelijke zaken behandelen als er in het betrokken district geen gespecialiseerde familierechtbank is.

De rechtbanken voor sociale zaken behandelen arbeidsrechtelijke vorderingen. Deze omvatten individuele geschillen tussen werknemers en werkgevers over arbeidsovereenkomsten, geschillen over collectieve onderhandelingen, socialezekerheidsvorderingen en vorderingen tegen de staat in verband met zijn arbeidsrechtelijke verantwoordelijkheden.

De algemene regel is dat de territoriale bevoegdheid ligt bij de rechtbank van de plaats waar de werknemer zijn diensten verleent of waar de verweerder zijn woonplaats heeft, naar keuze van de eiser.

De handelsrechtbanken werken op provinciaal niveau en behandelen handelsgeschillen.

Deze rechtbanken behandelen insolventiezaken, behalve wanneer het gaat om insolventie waarbij een andere persoon dan een ondernemer betrokken is: in deze gevallen zijn de niet-gespecialiseerde rechtbanken van eerste aanleg bevoegd.

De handelsrechtbanken behandelen ook verwante zaken die betrekking hebben op:

- Burgerlijke financiële vorderingen tegen de bezittingen van de insolvente persoon, met uitzondering van vorderingen in procedures betreffende rechtsbevoegdheid, afstamming, huwelijk en minderjarigen.
- Bedrijfsacties gericht op collectief ontslag, de wijziging of opschorting van arbeidsovereenkomsten waarbij de werkgever insolvent is, of acties tot opschorting of beëindiging van contracten van het senior management.
- Elke tenuitvoerleggingsmaatregel of voorlopige maatregel tegen de bezittingen en economische rechten van de insolvente partij, ongeacht welke rechtbank het bevel heeft gegeven.
- Vorderingen op grond van burgerlijke aansprakelijkheid tegen bestuurders, bedrijfsrevisoren of vereffenaars wegens schade en verlies die de insolvente partij tijdens de insolventieprocedure heeft geleden.
- Vorderingen met betrekking tot:
 - oneerlijke concurrentie,
 - intellectueel eigendom en reclame,
 - vennootschapsrecht en het recht dat van toepassing is op coöperatieve verenigingen,
 - nationaal of internationaal vervoer,
 - zeerecht,
 - algemene contractvoorwaarden,
 - de toepassing van arbitrageregels op bovengenoemde zaken.

De bevoegdheid om een insolventieprocedure te openen en te behandelen ligt bij de handelsrechtbank van het gebied waar het centrum van de voornaamste belangen van de schuldenaar ligt. Als de schuldenaar ook in Spanje woonachtig is en zijn woonplaats zich niet op dezelfde plaats bevindt als het centrum van zijn voornaamste belangen, is de handelsrechtbank van de woonplaats van de schuldenaar eveneens bevoegd om de zaak te behandelen, naar keuze van de schuldeiser die het verzoek indient.

Als de schuldenaar een rechtspersoon is, wordt ervan uitgegaan dat zijn statutaire zetel het centrum van zijn voornaamste belangen is. In dit verband wordt geen rekening gehouden met een wijziging van de statutaire zetel in de zes maanden voorafgaand aan het verzoek tot opening van een insolventieprocedure.

De handelsrechtbanken in Alicante treden op als de rechtbanken voor het Gemeenschapsmerk wanneer zij hun exclusieve bevoegdheid uitoefenen om in eerste aanleg alle geschillen te behandelen die bij hen aanhangig zijn gemaakt op grond van Verordening (EG) nr. 40/94 van de Raad van 20 december 1993 inzake het Gemeenschapsmerk en Verordening (EG) nr. 6/2002 van de Raad van 12 december 2001 betreffende Gemeenschapsmodellen.

Bij de uitoefening van hun bevoegdheid op deze gebieden zijn de rechtbanken voor het Gemeenschapsmerk bevoegd op het gehele nationale grondgebied.

Naast deze gespecialiseerde rechtbanken kan de algemene raad voor de rechtspraak (*Consejo General del Poder Judicial*) bij wet bepalen dat indien er meerdere rechtbanken van hetzelfde type zijn, een of meer van hen exclusief bevoegd is/zijn om bepaalde soorten zaken te behandelen of om toe te zien op de tenuitvoerlegging in het betrokken rechtsgebied.

Deze bevoegdheid is reeds op verschillende plaatsen uitgeoefend, met name in verband met handelingsonbekwaamheid en gedwongen opname in een inrichting op grond van een geestesziekte, waar de bevoegdheid doorgaans aan de familierechtbanken is toegewezen.

De verschillende taalversies van deze pagina worden bijgehouden door de betrokken EJM-contactpunten. De informatie wordt vertaald door de diensten van de Europese Commissie. Eventuele aanpassingen zijn daarom mogelijk nog niet verwerkt in de vertalingen. Het EJM en de Commissie aanvaarden geen enkele verantwoordelijkheid of aansprakelijkheid voor informatie of gegevens in dit document of waarnaar in dit document wordt verwezen. Zie de juridische mededeling voor auteursrechtelijke bepalingen van de lidstaat die verantwoordelijk is voor deze pagina.

Sommige pagina's van deze website worden aangeleverd door de EU-landen. Momenteel doen zij het nodige om die pagina's aan te passen aan de terugtrekking van het Verenigd Koninkrijk uit de Europese Unie. Mocht bepaalde informatie nog niet het vertrek van het Verenigd Koninkrijk uit de Europese Unie weerspiegelen, dan is dit onbedoeld en zal dit worden gecorrigeerd.

Laatste update: 05/06/2020